

בבא מציעא ע"ה

משנה

הללוות פירות

לא יאמר אדם לחברו הלויני כור חטים ואני אחזיר לך מאוחר יותר בזמן של הגורן, שמא יתייקרו החיטים.

אבל אומר לו הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח, כיון שאיסור זה הוא רק מדרבנן וכשיש לו לא גזרו, והלל אוסר. וכן היה הלל אומר, לא תלוה אשה ככר לחברתה עד ששום אותו בדמים, שמא יוקרו חטין ונמצאו באות לידי רבית.

גמרא

ר"ה א' יש לו טאב לוח סאתים ר' אמר רב הונא, מה שהתירו חכמים במשנה זה כשיש יצחק א' לוח אפ' כמה כורים לו כנגד אותו הכמות שלוח בביתו. רבי יצחק אומר,

אפילו יש לו סאה לוח עליה כמה כורים, שאומרים על כל אחת ואחת זו שיש לו תהיה תחתיה²¹⁴. רבי חייא שנה לסייע לרבי יצחק, מי שאין לו כלל אפילו טיפת יין או טיפת שמן אין לוה כלל. משמע שאם יש לו אפילו טיפה אחת, יכול ללוות עליה כמה טיפות.

אמר רב נחמן אמר שמואל, הלכה כדברי הלל, שאוסר במשנה ללוות סאה בסאה אף אם יש לו. אולם אומרת הגמרא שלא פוסקים כך, אלא כחכמים המתירים²¹⁵.

אמר רב יהודה בשם שמואל, מה שאמר הלל שלא תלוה אשה ככר עד שתשומהו בדמים, נחלקו עליו חכמים, והם סוברים לויים סתם ופורעים סתם בלא קציצת דמים, שלא החמירו לדקדק באיסור סאה בסאה כל כך.

אמר רב יהודה אמר שמואל, בני חבורה האוכלים יחד ומקפידים שלא להלוות זה על זה אלא במדה במשקל ובמנין ולא מוחלים על דבר מועט, עוברים בשבתות ובימים טובים משום מדה, ומשום משקל, ומשום מנין²¹⁶, ומשום לויין ופורעין ביום טוב²¹⁷. וכדברי הלל אף משום רבית²¹⁸.

214 שהרי היא אינה קנויה למלוה ובידו לאוכלה ולמוכרה ונמצא שאותה שלוח נוקפת על פירות שבשוק וזו פנויה ללוות עליה. ולוה כל אחת באחת בהיתר שהרי אם לוה סאה אחת ואכלה ואכל גם את הראשונה ישלם חטים הואיל כשלוה בהיתר לוה. וגם כאן כשלוה לוה בהיתר כל סאה וסאה שהרי זו עומדת. רש"י.

215 ק"ל כר' יצחק שאפילו יש לו סאה אחת מלוה כמה כורים, שהברייתא שר' חייא שנה מסייעת לו. וריב"ן פירש שביחד אינו יכול להלוות לו אלא כמה שיש לו. אבל ריב"ן מודה שאם הלואה בבית אחת ואמר יקנו בזא"ז מותר. ותוס' כתבו שאין לדקדק בדבר לח שאותה טיפה יכולה להיות כנגד כל טיפה וטיפה. תוס'.

216 ר"ח מפרש אם האחד לקח עשרים אגוזים האחר אמר גם אני אקח עשרים אגוזים. או אמר המתן עד שאשקול כך גם אני. ונאסר מפני שמראה שמקפיד על המנין והוא עובדא דחול. ובה"ג מפרש בענין אחר. תוס'.

217 כמה ששנינו במסכת שבת ובלבד שלא יאמר לו הלויני, והטעם הוא שמא יכתוב. רש"י. אסור לומר לשון הלואה ופרעון אלא לשון שאלה. תוס'.

218 והלל אסר דוקא במקפידים אבל אם אין מקפידים מותר. ואפ' שבמשנה מדובר בסתם בני אדם סתם בני אדם מקפידים ואינם מוחלים. וחכמים מתירים אפ' במקפידים מפני שמחלו על דבר מועט ולא נתנו בתורת ריבית. ואפ' לא מחלו לא החמירו באיסור סאה בסאה כל כך. תוס'.

לת"ח מותר להלוות זל"ז בריבית
מפני שנותנים מתנה

אמר רב יהודה בשם שמואל, תלמידי חכמים מותרים
ללוות זה מזה בריבית²¹⁹, מפני שהם יודעים שריבית

אסורה, והם נתנו מתנה זה לזה. ומביאה הגמרא מעשה, ששמואל אמר לאבוה בר
היני, הלווני מאה פלפלים במאה ועשרים פלפלים²²⁰, והוא טוב ומותר לעשות כך,
מפני שהוא יתן לו את עשרים הנוספים במתנה ולא בריבית.

אמר רב יהודה אמר רב, מותר לו לאדם להלוות בניו ובני ביתו בריבית, כדי
שידעו כמה הנותן ריבית מצטער ויבינו כמה עונשו גדול. אולם אומרת הגמרא
שאינן לעשות כן, משום שיבוא להרגילם בריבית, שלבם יחמוד את השכר שבה.

משנה

אומר אדם לחבירו נכש עמי ואנכש עמך
ולא יאמר לו נכש עמי ואעזור עמך

אומר אדם לחבירו נכש או עזור עמי היום ואני
אנכש או אעזור עמך למחר. אבל לא יאמר
לו נכש עמי היום ואעזור עמך לזמן פלוני, או להיפך, שלפעמים מלאכה אחת
קשה מחברתה, ומוכן לעשות כן בשכר המתנת המעות על מה שחברו עבד עמו,
ונחשב ל'אגר גטר' שאסור משום ריבית. ואם ביקש שיעזור עמו והוא יעדרו עמו
לאחר זמן, מותר בכל אותה תקופת השנה, ואין חושש שמא היום יאריך ויעבוד
יותר. לא יאמר לו חרוש עמי בימי החמה ואני אחרוש עמך בימות הגשמים, לפי
שהמלאכה בימי הגשמים קשה יותר בעבודת השדה.

ר"ג אומר יש רבית מוקדמת ויש
רבית מאוחרת

רבן גמליאל אומר, יש רבית מוקדמת ויש רבית
מאוחרת האסורות. כיצד היא ריבית מוקדמת?
מי שחשב ללוות מפלוני ולפני שפנה אליו שלח לו דבר מה ואמר שזה בשביל
שתלוני, זו היא רבית מוקדמת. ואיזוהי ריבית מאוחרת? לזה הימנו והחזיר לו את
מעותיו, ולאחר מכן שלח דבר מה ואמר בשביל מעותיך שהיו בטילות אצלי, זו
היא רבית מאוחרת. רבי שמעון אומר, יש רבית דברים, לא יאמר לו דע כי בא
איש פלוני ממקום פלוני.

ואלו עוברין בל"ת המלוה והלוה
והערב והעדים וחכ"א אף הסופר

ואלו עוברין בלא תעשה: המלוה והלוה והערב
והעדים. וחכמים אומרים, אף הסופר. עוברים²²¹
משום: "את כסףך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אֶכְלֶךָ". ומשום: "אל
תקח מאתו נשך ותרבית". ומשום: "לא תהיה לו בנשח לא תשימוז עליו נשך".
ומשום: "לא תשימוז עליו נשך". ומשום: "ולפני עור לא תתן מכשל ויראת
מאלקיך אני ה'".

גמרא

²¹⁹ נראה שגם בתלמידי חכמים הוא מתמנה ומותר דוקא בדבר מועט. תוס'.

²²⁰ אריך, טוב ודומה בספר עזרא "וערות מלכא לא אריך לבא למחזוי" ופי' גנות המלך לא יפה לנו לראות. רש"י.

²²¹ כל אחד ואחד במה ששייך בו כמו שמפרש בגמרא. רש"י.

שנינו בברייתא, רבי שמעון בן יוחי אומר, מי שנושה בחבירו ואינו רגיל להקדים לו שלום אסור להקדים לו שלום, שנאמר: "לא תשיך לאחיך וכו' כל דבר אשר ישך" אפילו דיבור אסור.

בלאו לאווים עוברים הגורמים להלואה
למדנו במשנה שכל המעורבים בהלואה עוברים באיסורי ריבית. ואמר אביי, המלוה בריבית עובר בכולם. הוא נותן בנשך בשעת ההלואה. והוא לוקח נשך בשעת הפירעון. וכשתובעו ודוחקו הוא לו כנושה. ובשעת פיסוק התנאי הוא שם עליו נשך. והוא נותן מכשול לפני הלוח להעבירו על "לא תשיך לאחיך" שהיא אזהרה ללוח. הלוח עובר משום: "לא תשיך לאחיך". ומשום "לנכרי תשיך ולאחיך לא תשיך". ומשום: "ולפני עור לא תתן מכשול". הערב והעדים אין עוברים אלא משום: "לא תשימוץ עליו נשך"²²².

שנינו בברייתא, רבי שמעון אומר שיותר ממה שמלויים בריבית מרויחים הם מפסידים. כמו שאמרו, נכסיהם מתמוטטים לעולם. ולא עוד אלא שכאילו אומרים בלשון סגי נהור 'משה רבינו חכם, ותורתו אמת'²²³, אילו היה יודע שיהיה ריוח בדבר לא היה כותבו'.

אסור לנושה בחבירו ויודע שאין לו לעבור לפניו
כשבא רב דימי מארץ ישראל אמר, לומדים שמי שנושה בחבירו ויודע שאין לו אסור לעבור לפניו שניא: "לא תהיה לו פגשה", לא תראה בעיניו כנושה בו שיראה ויבוש. רבי אמי ורבי אסי אמרו שלומדים שכאילו דנו בשני דינים מהכתוב: "הרפבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים ותוציאנו לרויה" אם הרכבת נושה לראשנו הרי אנו באים באש ובמים.

המלוה שלא בעדים עובר משום לפי עור
לא תתן מכשול וגורם קללה לעצמו
אמר רב יהודה בשם רב, מי שמלוה מעות בלא עדים עובר משום: "ולפני עור לא תתן מכשול", משום שגורם שעולה על רוחו של הלוח לכפור. וריש לקיש, אמר גורם לעצמו קללה שכשתובע את הלוח והוא כופר, מקללים את המלוה ואומרים שהוא דובר שקר על צדיק. אמרו החכמים לרב אשי, שרבינא מקיים כל מה שחכמים אמרו. ורב אשי שלח לו בערב שבת ובקש, ישלח לי מר עשרה זוזים, מפני שהזדמן לי לקנות שדה קטנה. שלח לו רבינא, יביא מר עדים ונכתוב שטר. שלח לו רב אשי, האם אפילו אני? ושלח לו רבינא, כל שכן מר שטרוד בלימודו ועלול לשכוח את ההלואה שהלויתי לו, ואגרום קללה לעצמי.

תנו רבנן, שלשה צועקין²²⁴ ואינן נענים, שהרי הם גרמו לעצמם. מי שיש לו

222 לפעמים עוברים על "לפני עור לא תתן מכשול" אם לא היה מלוה לו בלא ערב ועדים. אלא שעל "לא תשימוץ" עוברים תמיד. תוס'.

223 נקט לישנא מעליה והכוונה להיפך ח"ו. רש"י.

224 בב"ד של מטה.

מעות ומלוה אותן שלא בעדים, והקונה אדון לעצמו, ומי שאשתו מושלת עליו. ונחלקו מה הכוונה במה שאמרה הברייתא 'והקונה אדון לעצמו', יש אומרים שזה מי שאומר שמעותיו הם של נכרי, כדי שלא להראות עצמו עשיר, ולפעמים הנכרי שומע ומעמיד עדים ותובעו בדיניהם. ויש אומרים, שזה מי שכותב נכסיו לבניו בחייו. ויש אומרים, מי שרע לו בעיר זאת ולא הולך לעיר אחרת.

הדרן עלך פרק 'איזהו נשך'

